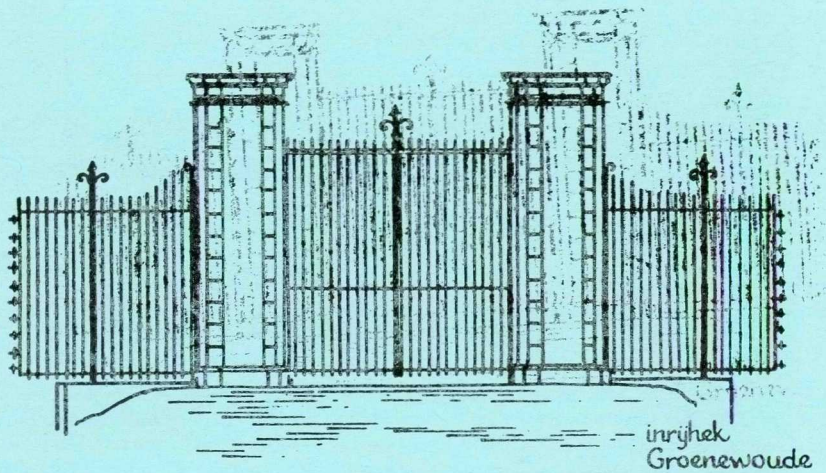

Mededelingenblad

BIDROUWING

Stichting Oud Woudenberg

Mededelingenblad mei 1992.
Uitgave van de Stichting Oud Woudenberg
te Woudenberg.

nr. 35

Redactie: G.D. Marringa (koördinator)
H. Schouten
Th. van Straalen
J.J. Timmer.

Redactie-adres:
Tromplaan 15, 3931 AG Woudenberg, tel. (03498) - 2328.

De Stichting Oud Woudenberg, opgericht 15 december 1955,
stelt zich ten doel:

1. Het verzamelen en tentoonstellen van voorwerpen van
oudheidkundige aard betrekking hebbende op of gevonden
in de gemeente Woudenberg en omgeving.
 2. Het verhogen van de kennis van de geschiedenis van de
gemeente Woudenberg.
 3. Het naspeuren van de zeden en gewoonten in de gemeente
Woudenberg in het verleden en heden.
-

Sekretariaat: W.C. Kok, Kon. Sophiestraat 1,
3931 CN Woudenberg.
tel.nr. (03498) - 2533.

Donatie minimaal f 15,00 per jaar.
Aanmelding als donateur graag bij de sekretaris van de
stichting.

Postgironummer 2057783.
Rekeningnummer Rabobank Woudenberg 3724.34.401.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt zonder voorafgaande toestemming van de
uitgeefster.

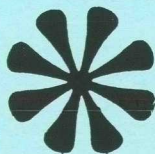
INHOUD

Data om te onthouden	pag. 471
Van de nieuwe voorzitter	pag. 472
Bestuursmutaties	pag. 474
Tentoonstelling groepsfoto's	pag. 475
Het archief van Landgoed Geerestein	pag. 476
Landaas	pag. 477
Kerke(elijk) zegel Herv. Gemeente Woudenberg	pag. 479
Mutaties donateursbestand	pag. 481
Nieuwe aanwinsten	pag. 482

DATA OM TE ONTHOUDEN

De jaarlijkse excursie is gepland op woensdag 16 september 1992.

De eerstvolgende donateursavond zal worden gehouden op donderdag 12 november 1992.

VAN DE NIEUWE VOORZITTER

Zoals in het laatste mededelingenblad reeds werd vermeld, heeft er een bestuurswijziging plaatsgevonden, met name door het vertrek van de voorzitter de heer C.J. van Ekris, die deze taak 16 jaar lang op voortreffelijke wijze heeft vervuld. In zijn periode is er door de Stichting veel tot stand gekomen.

Om maar enkele zaken te noemen: het totstandkomen van een eigen onderkomen, waardoor een oudheidkamer kon worden verwezenlijkt, eerst in het gemeentehuis en jammer genoeg nu in een deel van het gebouw Schans 20; de start van het mededelingenblad - een periodiek, door middel waarvan de donateurs op de hoogte worden gehouden - en de uitgaven van de Klappermannen, waarmee de geschiedenis van Woudenberg in delen te schrift wordt gesteld. Daarnaast niet te vergeten de donateursavonden en de geslaagde jaarlijkse uitstapjes. Aan de organisatie van dit alles heeft de heer Van Ekris gedurende al die jaren een groot aandeel gehad.

Dit alles werd nog eens met name genoemd door de 2e voorzitter, de heer Hendrikse, op de afscheidsavond met de leden van het bestuur, de Werkgroep Publiciteit en onze gastdames met aanhang op 15 januari j.l. in het Kaas- en Botermuseum "De Weistaar", waar officieel afscheid van de heer Van Ekris werd genomen en tevens van het bestuurslid Mieneke Blokhuis, die zich niet alleen als 2e sekretaresse zeer verdienstelijk heeft gemaakt, maar ook in de Werkgroep Publiciteit gewaardeerde diensten heeft bewezen.

Voor de gedurende vele jaren bewezen diensten aan de Stichting werd de heer Van Ekris benoemd tot ere-bestuurslid. De hierbij behorende oorkonde werd hem door de 2e voorzitter overhandigd, terwijl beide vertrekkende bestuursleden een cadeaubon en bloemen kregen aangeboden.

Als nieuwe voorzitter ben ik de heer Van Ekris erkentelijk voor zijn voortreffelijke wijze van leiding geven aan de Stichting gedurende een lange periode van 16 jaar en voor mij zal het moeilijk zijn om na al de vele goede voorgangers de hamer op de juiste manier over te nemen.

Ik ben ik het vorige mededelingenblad reeds aan u voorge-

steld als een geboren en getogen Woudenberger, die de geschiedenis van Woudenberg een warm hart toedraagt. Dit is volkomen juist, maar dat betekent nog niet dat ik daarmee een taak als voorzitter van de Stichting Oud Woudenberg zomaar even kan overnemen.

Natuurlijk draag ik als echte Woudenberger de geschiedenis van mijn geboortegemeente een warm hart toe; wie zou dat niet doen? Ik ben er evenwel van overtuigd, dat de belangen van en voor onze Stichting alleen met gezamenlijke inspanning kunnen worden behartigd, waarbij niet alleen de bestuursleden, maar op z'n tijd de donateurs hun steentje kunnen bijdragen.

Ik hoop en vertrouw dat ik op die steun van u waar nodig mag en kan rekenen en dat wij met elkaar ons blijvend zullen inzetten voor Oud Woudenberg en daarbij in de eerste plaats de geschiedenis voor nu en voor de verre toekomst zullen behouden en waar mogelijk vastleggen.

In dit mededelingenblad vindt u ondermeer een artikel van onze Oud-voorzitter, de heer Van Gent, over Landaas. Ik vind het een aangename toevalligheid, dat juist in dit mededelingenblad, waarin ik mijn entree maak, over dit landgoed wordt geschreven. Landaas is namelijk een gebied waar de Moesbergens oorspronkelijk vandaan komen. Hier heeft de wieg van mijn voorouders gestaan. Eermaals was Landaas het grondgebied van dit geslacht, vandaar dat deze naam in hoofdzaak in deze streek voorkomt.

Ik ben de heer Van Gent erkentelijk voor zijn bijdrage juist op dit moment.

Ik hoop en vertrouw dat hij ons nog veel en lang kennis zal kunnen bijbrengen over zaken uit het Woudenbergse verleden.

Ik spreek de wens uit dat wij ons met elkaar blijvend sterk zullen maken voor het welzijn van de Stichting Oud Woudenberg en steeds meer geschriften zullen mogen uitkomen, hetzij in de vorm van de Klappermannen of andere edities. Ik hoop daarbij veel steun te ontvangen van de leden van de werkgroep Publiciteit.

De voorzitter,

H.G. Moesbergen.

BESTUURSMUTATIES

Door het vertrek van Mieneke Blokhuis en het feit dat de heer A. Veenendaal reeds enige tijd geleden te kennen heeft gegeven zijn werkzaamheden te willen beperken tot bijstand aan de **Werkgroep Publiciteit**, heeft het bestuur enkele personen benaderd om zitting te nemen in het bestuur.

Zij heeft daarvoor de volgende personen bereid gevonden:

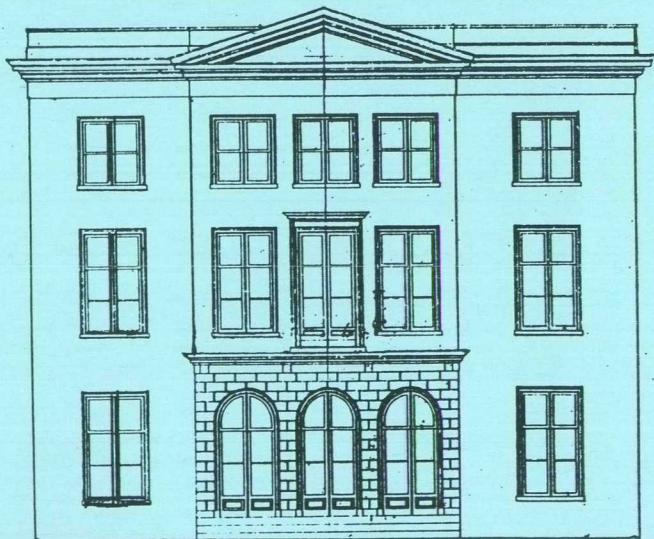
mevr. J.H. Blokhuis (tante van het scheidende bestuurslid)
Schoutstraat 14

en

de heer J. van Lambalgen, Vermeerlaan 6, die vroeger ook geruime tijd deel van het stichtingsbestuur heeft uitgemaakt, maar door zijn vertrek naar Amersfoort moest bedanken.

De heer Van Lambalgen is toch weer naar zijn geboorteplaats teruggekeerd en gelet op zijn inzet in het verleden stellen wij het zeer op prijs, dat hij andermaal diensten aan onze Stichting wil bewijzen.

Voorgevel Huize Geerestein 1834

Tekening: C. van Lunteren, Woudenberg.

TENTOONSTELLING GROEPSFOTO'S

De Stichting is voornemens in de loop van dit jaar in onze "Oudheidkamer" een tentoonstelling in te richten met groeps-foto's van Woudenbergers van voor 1965. Indien u in het bezit bent van de door ons beoogde foto's, c.g. afdrukken dan verzoeken wij u deze tijdelijk beschikbaar te stellen aan de Stichting. Als u in de gelegenheid bent de namen, voor zover bekend, op een aparte bijlage bij te voegen dan stellen wij dat zeer op prijs. Wellicht kunnen de ontbrekende namen tijdens de openingsdagen van de tentoonstelling achterhaald worden. Het door ons gevraagde en door u beschikbaar gestelde materiaal kunt u, voorzien van uw naam en adres, afgeven tijdens de opening van de Oudheidkamer iedere tweede vrijdag van de maand tussen 19.00 en 20.30 uur. Ook kunt u ondergetekende telefonisch benaderen voor verdere informatie. Er kan dan ook een afspraak gemaakt worden om even langs te komen. U kunt bellen: 's avonds 03497 - 1274 en overdag 03498 - 1166 ('t Schoutenhuis). Wij vertrouwen dat deze oproep door een groot aantal donateurs gehonoreerd zal worden.

H. Schouten
Stationsweg 385
3925 CC Scherpenzeel
tel: 03497 - 1274

P.S.
Het beschikbaar gestelde materiaal voor de tentoonstelling "als de kiepen erbie" zullen wij in de loop van dit jaar bij de eigenaren thuis bezorgen.

Het archief van "LANDGOED GEERESTEIN"

Circa 3 jaar geleden heeft Jhr. P.C. Hooft mij gevraagd zijn privé archief te reorganiseren. Als medewerker bij 't Schoutenhuis, leraar geschiedenis en mijn ruime belangstelling in de historie van deze omgeving heb ik deze opdracht aanvaard. Het archief beslaat ruim 4 meter en het zal een periode van 10 jaar in beslag nemen eer ik alles ontrafeld heb. Het ontcijferen moet geheel in mijn privé-tijd geschieden. Dokumenten van deze eeuw en de vorige eeuw zijn goed te lezen. Oudere stukken nemen heel wat meer tijd in beslag om te ontdekken wat de inhoud van het geschrift weergeeft. Een groot deel van de bescheiden is met de pen geschreven, en zoals nog steeds geldt: er zijn mooie handschriften en handschriften met hanepoten. Deze laatste nemen veel tijd in beslag, als is het slechts om te onderkennen hetgeen dit schrijven behelst. De geschreven letters worden per periode anders weergegeven. Meestal komt de geschreven taal met het gesproken woord overeen. De dialecten worden woordelijk weergegeven.

Vaak wordt de aanhef van officiële dokumenten een aantal malen in iets andere bewoordingen herhaald. Er zijn stukken waarbij de personen met hun volledige namen, voorouders en beroepen vier keer in andere bewoordingen worden weergegeven. De essentie waar het over gaat beslaat circa een derde of vierde deel van het totale dokument.

Bij het sorteren van de stukken zijn een aantal hoofdgroepen te onderscheiden. Vele dokumenten gaan over de waterhuishouding in de Gelderse Vallei. Dit is niet zo verwonderlijk. De water-problematiek is tot op de dag van vandaag aktueel. De val van de Rijn naar het IJsselmeer bedraagt ongeveer 12 meter. Vele afwateringen zijn in de loop van de eeuwen in deze omgeving aangelegd. Men denke aan de Woudenbergse Grift, het Valleikanaal en de David Bisschopsgrift bij Veenendaal.

De Slaperdijk met zijn schansen, zoals Fort Daatselaar en De Roode Haan. Zo kan men er nog een aantal opnoemen. Dat de heren, c.q. notabelen, van verschillende dorpen, heerlijkheden, steden enz. zitting hadden in de waterschappen, is niet zo verwonderlijk.

Een volgende groep dokumenten gaat over de religie. De staat en de kerk zijn door de eeuwen heen altijd zeer nauw met elkaar verbonden geweest of waren één. De heren van de

heerlijkheden hadden vaak het heerlijke recht van opperkerkmeester, waarmee zij het recht hadden op de benoeming van koster, schoolmeesters, predikanten e.d. Andere groepen zijn o.a. het beheer van onroerend goed met de opstallen en aan- en verkoop van roerende en onroerende goederen. Het jachtrecht, alsmede het privé leven van de heer met zijn naaste familie, zijn onderwerpen die aandacht krijgen.

In de komende mededelingenbladen zullen een aantal stukken uit het privé archief van Jhr. P.C. Hooft gepubliceerd worden. Het gaat hier om de dokumenten, die de Stichting Oud Woudenberg met goedvinden van de eigenaar aleens heeft tentoongesteld.

H. Schouten.

LANDAAS

Misschien hebt u zich wel eens afgevraagd welke betekenis de toponiem of plaatsnaam Landaas heeft. Maar het is mogelijk, dat u de naam Landaas nog nooit gehoord hebt. Toch is er een weg in Woudenberg, die de naam Landaasweg draagt. En wie wat beter thuis is in de boerderijnamen kent de namen Groot-Landaas en Klein-Landaas.

In de Transportregisters van Woudenberg over de jaren 1717-1811 ') worden vermeld:

Groot Landaas, groot 80 morgen.

- 12 maart 1732: Estimatie van het huis, waarvan eigenaar zijn de erfgenamen van Hendrik Froys van Dolre;
- 4 februari 1802: Jan Jakob de Heer aan Geurts Erisse Moesbergen en
- 14 november 1810: Hypotheek, groot f 500,-; eigenaar huis: Geurt Moesbergen.

Klein Landaas.

- 22 september 1808: Dirk van de Weetering woont op het huis.

Vanouds lagen de gronden behorende tot het goed Landaas van de Haarweg ten zuiden van de spoorlijn Utrecht-Arnhem noordwaarts tot aan de Stationsweg, ter plaatse van de voormalige Boterfabriek.

Veel eerder dan in de hierboven genoemde jaren is er sprake van Landaas. De oudste vermelding van het Huis Landaas in Woudenberg is "1453 het goet te Landaest" '). Dit is overigens niet het enige Landaas in Nederland. In 1402 is er in Zoelmond sprake van "het goed te Landaes", in 1492 vermeld als "het Landaes". In 1278 is Reinerus de Landaest een grondbezitter te Asch. Maar ook in het buitenland komt de naam voor. In België wordt te Pittem (W.VI) in de 18e eeuw eveneens een "goet te Landaes" vermeld. Het vroegst geattesteerd vinden wij de plaats "Landas" in het Arrondissement Douai in Frankrijk: "1096 Landast". Het geslacht van Landas heeft in de Zuidelijke Nederlanden een belangrijke rol gespeeld. Theoretisch is het natuurlijk mogelijk, dat vertegenwoordigers van dit geslacht zich ook in de Noorderlijke Nederlanden gevestigd hebben en hun naam aan goederen in Woudenberg en Zoelmond gegeven hebben. Aanwijzingen daarvoor zijn er evenwel niet. Voor de naamkundigen, die zich over de naam Landas in Frankrijk gebogen hebben is het niet duidelijk, of deze naam nu germaans of romaans van oorsprong is. Een enkeling vraagt zich zelfs af, of hij misschien van voor-romeinse herkomst is.

Al met al tasten wij over de betekenis van de naam Land-a(a)s in het duister.

Barneveld
A. van Gent

') RAU-Ora Utr. Inv.nr. 1209

' ') Inkl. de volgende gegevens: ontleend aan een correspondentie met het Hoofd van de afdeling Naamkunde en Nederzettingsgeschiedenis van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen P.J. Meertens-Instituut

KERK(ELIJK) ZEGEL HERV. GEMEENTE WOUDENBERG

Zoals bekend is een zegel van oude tijden af een bijzonder belang. Het werd gehecht aan, of gezet op documenten om de echtheid en de rechtsgeldigheid daarvan te waarborgen. Ook in de kerkgeschiedenis is het gebruik van een zegel bekend. Niet alleen om de identiteit van de christelijke gemeente aan te duiden maar vooral om gebruikt te worden als garantie van en voor de echtheid en geldigheid van kerkelijke bewijsstukken. Al bij de zogenoemde kruisgemeenten in de Zuidelijke Nederlanden (in het begin van de Reformatie) werd een kerkelijk zegel aangetroffen. Verschillende synoden daarna gehouden, verlangden dat attestaties van gemeenteleden zouden worden afgegeven onder het zegel van de gemenete, of als dit ontbrak, onder handtekening van twee personen. Tevens drongen kerkelijke vergaderingen bij de gemeenten die geen kerkzegel hadden, aan op het vervaardigen ervan! Een kleine kommissie, bestaande uit de broeders C. Wolswinkel, Th. van Straalen, P.D. Kruif en P. Koeman, heeft na zorgvuldig beraad een kerkzegel voor Woudenberg gekozen en laten ontwerpen.

Dit zegel is door de kerkeraad en kerkvoogdij goedgekeurd om te fungeren in de gemeente.

Het kerk(elijk) zegel van de hervormde gemeente Woudenberg vertoont de afbeelding van één der klokken met een latijns opschrift: O Rex Gloria veni Christi com pasce. De betekenis daarvan is: O, Koning der ere, kom met de vrede van Christus.

LUIKLOKKEN

Vervaardiging:

In de voor-karolingische eeuwen maakte men klokken door ijzeren platen aan elkaar te klinken. Hiervan zijn nog enkele bewaard gebleven, o.a. te Keulen en Noyon.

Het gieten van klokken kwam in gebruik in de tijd van Karel de Grote. Men kon ze nu groter maken en van een dikkere wand voorzien.

Veel oude klokken zijn in de loop van de tijd verdwenen wegens het omsmelten ervan ten behoeve van allerlei oorlogstuig of voor de vervaardiging van nieuwe klokken. Grote vorderingen maakte de klokgietkunst in de 13e eeuw. In de 14e eeuw komt de ontwikkeling tot stand van het zgn. "gotische" model van de klokken, wat sindsdien nauwelijks is

gewijzigd.

Al eeuwen geleden is ontdekt dat het materiaal voor luidklokken brons moet zijn. Dit brons bestaat uit 80% koper en 20% tin.

Bij een hoger tingehalte wordt de klank van de klok helderder.

OPSCRIFTEN

Reeds in de 11e eeuw kwamen er klokteksten voor die overwegend neutraal van inhoud waren. In de 12e eeuw en later worden teksten op klokken gevonden als "O Rex glorie veni cum pace" (O, koning der glorie kom met vrede). Hieraan zéér verwant is het randschrift van de kleinste klok van onze Woudenbergse toren. Een klok die tot één van de oudste van ons land gerekend mag worden.

In later eeuwen komt steeds meer de Maria-verering in de randschriften tot uiting.

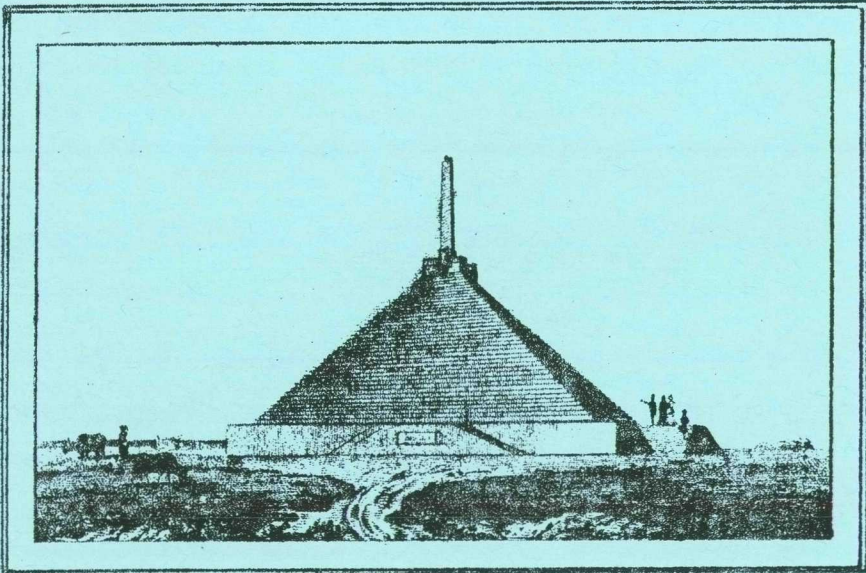
Opmerkelijk is de oude gewoonte om een klok als individu te beschouwen door haar in de eerste persoon te laten spreken. Dit laatste is het geval met de andere, de grootste, klok in onze toren; die het randschrift draagt: "Salvator is mijn naam mijn gheluit is voor God bequaem den levenden roep ic den dooden overlu ic hagel ende doner verstoort ic". Het randschrift van de eerstgenoemde kleine klok is uitgangspunt geweest bij het ontwikkelen van een kerkzegel ten behoeve van de Hervormde Gemeente van Woudenberg.

MUTATIES DONATEURSBESTAND

De volgende nieuwe donateurs heten we hartelijk welkom:
mw. W. Veenendaal-van Ingen, Griftpark 4, Woudenberg
mw. J. Bouw-van Ingen, Jan Steenlaan 55, Woudenberg
H. de Ruiter, Pr. Irenestraat 20, Woudenberg
J.J. van Asselt, de Omloop 20, Woudenberg
C.M. van Eck, Ekris 92, Woudenberg
mw. W.J.H. Herwijer-Heine, Julianalaan 7, Utrecht
J. van den Hoek, Jan Steenlaan 57, Woudenberg
J.J. van der Wind, Noord IJsseldijk 37, IJsselstein
H.J. Schuffel, Griftpark 8, Woudenberg
J. Koster, Ekris 16a, Woudenberg
E.M. Gerards, N. Bergsteijnweg 117, Woudenberg
D. Hazeleger, van Hogendorplaan 1, Woudenberg
J. Moesbergen, Breitnerlaan 11, Woudenberg
J.F. Goemaat-van Egdome, Breitnerlaan 13, Woudenberg.

Door overlijden en opzegging moesten we zes donateurs uitschrijven.

DE PYRAMIDE BIJ AUSTERLITZ.

NIEUWE AANWINSTEN

- De heer G. Meijer schonk de Genealogie van de familie Van de Lagemaat ca 1585-1990 4 delen.
- De heer C.J. van Ekris schonk een reproductie foto van de boerderij Leeuwenstein, Rumelaarseweg 3.
- De heer C. Benschop schonk een overeenkomst betreffende het verzwaren van de dijk tussen Wageningen en de Grebbe; waterlozing Slaperdijk.
- Mevr. J.A. Patijn-Bijl de Vroe schonk een reproductie kasteeltekening Geerestein (Roeland Roghman).
- de heer G.A. Russer schonk 21 foto's betreffende Station Woudenberg-Scherpenzeel.
- aangekocht:
176 negatieven van foto's in en rond Woudenberg uit de jaren 1950-1960.
57 foto's gemaakt in en rond Woudenberg in de jaren 1950-1960.
41 glasplaten met bijbehorende ansichtkaarten gemaakt in en rond Woudenberg in de jaren 1950-1960.
- De heer J. van de Kraats schonk een ansichtkaart (gezicht op de kerktoren) en 2 foto's.
- De heer J.W. ter Maten schonk een ansichtkaart met daarop de winkel van Bielderman Schoutstraat 1, ansicht Poppenhuis Geerestein en 2 oude schoolfoto's.
- De heer J.W. ter Maten schonk 1 soldatenplaatje betreffende J. ter Maten en een pokkenbriefje uit 1890.
- De heer G. Meijer schonk een videofilm betreffende de reünie aanbieding boekwerk genaologie fam. van de Lagemaat 1585-1990.
- De Herv. Vrouwenvereniging Febe schonk een lepeltje van de Ned.Herv. Kerk t.b.v. aktie uitbreiding Eben-Haëzer.

- 11 ingebonden jaargangen van De Woudenberg 1974 t/m 1979 kregen we aangeboden.
- De familie Koopmans schonk een Tekstboekje van het toneelspel "Verworven vrucht is zeut of Wombarg Oud en Nieuw".
- De heer W.H.M. Nieuwenhuis schonk een verzameling brieven uit de periode 1791-1800 van Hendrik Lagerweij uit Fam. archief.
- De heer W.H.M. Nieuwenhuis schonk Historische toegangen van de Gelderse Vallei deel 11 "Huisgezinnen Woudenberg en Geerestein 1675.
- De heer W.H.M. Nieuwenhuis schonk Historische toegangen van de Gelderse Vallei deel 12 "Haardstedengeld gerecht Woudenberg 1693".
- Via de fam. C. van Egdom ontvingen wij 5 groepsfoto's met negatieven.
- Van de heer B.T. Kleinveldink ontvingen wij het boek Wageningen als woon- en studiestad, uitgegeven door VVV Wageningen in 1928.
- Mevr. W.G. de Bruin-Bakker schonk ons 11 foto's uit de nalatenschap van Baron van Heeckeren van Brandsenburg.
- Mevr. W.G. de Bruin-Bakker schonk ons ook 4 visitekaartjes van Baron Heeckeren van Brandsenburg.
- Mej. M. van Asselt schonk ons een ingelijste dankbetuiging het Regt Infanterie uit de mobilisatietijd 2 sept - 28 okt 1939.
- een krantenfoto verkoopdag Ned. Herv. Kerk op 22 november 1967 met o.m. mw. Tilburg en mw. Hendrikse werd ons overhandigd.
- Via mevr. M. Bloemendal-Verkerk kregen we 4 foto's uit de mobilisatietijd 1939; ansicht kruispunt De Poort en een kaartje 1943 Prov. Voedselkommissaris.
- De fam. G. Draaier schonk een gedicht t.g.v. bazar

wederopbouw gebouw Groene Kruis 1950.

- Mw. R. v.d. Woude-van Ginkel schonk een Uitgave over pluimveebedrijf De Burgwal 1930; en een Volksschoolboek van de Openbare Lagere School I 1926.
- De heer W. Blokhuis schonk een familiefoto van het gezin van de Wetering van Laanzicht.
- Ansichtkaart van Restaurant Bellevue, Stationsweg 33.
- Infomapje t.g.v. opening nieuwe Rabobank.
- Jhr. de Beaufort uit Jaarsveld schonk een Ansicht van het bondscafé Geeresteinselaan.
- Nagron Woudenberg schonk Dokumentatie van het bedrijf.
- Gedenkboek bij 50 jarig bestaan ARP 1928.

